

I. СОКОЛЯНСЬКИЙ (1889-1960) –**ТЕОРЕТИК ДИТЯЧОГО РУХУ В УКРАЇНІ (20-ТІ РОКИ ХХ СТ.)**

Вітчизняний дитячий рух має історичний досвід існування, він не є абсолютно новим явищем українського соціуму, його сучасний розвиток опирається на знання історичних уроків минулого. У цьому контексті набуває актуальності вивчення та об'єктивна оцінка теоретико-методичних надбань творчої спадщини Івана Панасовича Соколянського – відомого теоретика дитячого руху 20-тих років ХХ ст.

І. Соколянський – один із тих, хто „... формував ідеологію раннього періоду радянської педагогічної науки” (О. Сухомлинська) [5, с.297]. Свідченням цього є його творчий доробок та науково-педагогічна діяльність, один із важливих напрямів якої – обґрунтування дитячого руху: в теоретичному плані – через концепцію науки про поведінку, а в ідейному та ідеологічному – як розвиток ідей про необхідність формування класової зумовленості цієї ж поведінки [5, с.299].

Теоретико-методичні міркування І. Соколянського з приводу організації дитячого руху висвітлено на сторінках журналів „Радянська освіта” („Школа та дитрух на Україні” (1925), „Дитрух – школа – учитель” (1925), „Ув'язка соцвиху з дитячим рухом” (1925), „Про методику праці в комдитгрупах й установах соцвиху” (1925), „Дитячий рух – соціальне виховання” (1925), „Деякі питання радянської педагогіки” (1928)); „Дитячий рух” („До питання про методику праці в комдитгрупах і установах соціального виховання” (1925), „Основні принципи системи роботи піонерської організації” (1929)); „Шлях освіти” (Соціальні й біологічні моменти в дитячому русі” (1924)) та ін.

Основна ідея І. Соколянського як теоретика стосувалася так званої „ув'язки” соціального виховання („соцвиху”) та дитячого руху („дитруху”): „...не дитячий рух організовується на засадах соцвиху, а, навпаки, соціальне виховання будується на засадах дитруху. Дитячий рух є основне, на чому ми

тільки й можемо розв'язати проблему соціального виховання. Дитячий рух є те джерело, з якого тільки й може постати нова, наукова (марксівська) педагогіка... Командні висоти в дитрухові, а не в соцвихові” [3, с.23–24]. На його думку, з метою уникнення так званої „загрози захвату” дитячого руху педагогом, а не комсомолом, школі необхідно повністю „...ув'язати свою працю з працею робітників дитячого руху” [4, с.18].

Особливої уваги у справі організації „увязки” соціального виховання з дитячим рухом І. Соколянський надавав питанням методики, оскільки у робітників дитячого руху є чимало так званих „неясностей” та „хиб”, які можна виправити шляхом „поглиблення” їх методичної підготовки [4, с.18].

Педагог був переконаний, що не можна розглядати поодинокі, ізольовані один від одного такі „органічно зв'язані між собою” проблеми, як соціальне виховання, наукова педагогіка, наукова методика педагогічної праці та комуністичний дитячий рух. Тільки спільним зусиллями педагогів-„соцвиховників” та комсомольців (як безпосередніх керівників комуністичного дитячого руху) можна виробити методику праці в комуністичних дитячих групах – основу методики соціального виховання [3, с.25].

І. Соколянський виділив 3 основні взаємопов'язані чинники (так звані „моменти”) комуністичного дитячого руху як організованого педагогічного процесу: керівник, матеріал (оточення), дитинство. Відповідно – визначив основні вимоги щодо кожного з них. З метою забезпечення рівноваги в організації педагогічного процесу, І. Соколянський закликав педагогів до обов'язкової участі в дитячому рухові, але „... не до керування, а до участі, прямої безпосередньої участі” [2, с.21].

Своєрідним підсумком до теоретико-методичного доробку І. Соколянського як теоретика дитячого руху є його визначення даної категорії: „Дитячий-же рух взагалі є дитяча активність, що виявляє собою реакції дитинства на всякі події, що виникають на суспільному тлі [оточенні – Н.К.]... Словом, оточення цілком відбивається на дитячій масі і наповнює зміст її поведінки, утворює в масі ті форми й угруповання, що неминуче виникають

внаслідок певних процесів серед суспільства взагалі. Так ми знаємо різні дитячі угруповання: національні, релігійні, партійні (укапістські), які й свідчать про те, що дитячий рух це не щось штучно витворене, але неминуче явище в складних суспільних процесах” [2, с.15–16].

Педагогічна та наукова діяльність І. Соколянського не лише не отримала об'єктивної оцінки сучасників, але й постійно піддавалася критиці. Свідченням цього є два арешти – у 1933 р. та 1937 р.

Однак, напрацювання педагога як дефектолога широко застосовувались у спеціальній педагогіці, постійно вдосконалювалися та набули світового значення. У 1947 р. .Соколянський здобув науковий ступінь кандидата педагогічних наук, у 1957 р. його реабілітували, а 20 років по смерті (1980 р.) йому було присуджено Державну премію СРСР з науки і техніки [1, с.111–123; 5, с.300–301].

Іван Панасович Соколянський – педагог, педолог, професор-дефектолог, організатор освіти і науки в Україні та Росії... людина різнобічних знань і високоосвічений фахівець залишив помітний слід в історії вітчизняної педагогіки. Тому його творчий доробок, зокрема, як відомого теоретика дитячого руху 20-тих років ХХ ст., потребує всебічного вивчення та об'єктивного висвітлення.

Список використаної літератури:

1. Репресовані педагоги України: жертви політичного терору (1920-1941) /В.І. Марочко, Г. Хілліг. –К.: Наук. світ, 2003. – 302 с.
2. Соколянський І. Дитрух – школа – учитель // Радянська освіта. – 1925. – №5. – С. 15–21
3. Соколянський І. Про методику праці в комдитгрупах й установах соцвиху // Радянська освіта. – 1925. – №12. – С. 23–35
4. Соколянський І. Ув'язка соцвиху з дитячим рухом // Радянська освіта. – 1925. – №2. – С. 13–19
5. Українська педагогіка в персоналіях. Навчальний посібник. У 2 кн. Кн. 2. ХХ століття / За ред. О.В. Сухомлинської. – К.: Либідь, 2005. – 551 с.